Tuomas Ojanen / vastaus 17.2.2021

**Kuinka tulkitaan, että ehdotettu muutos olisi liittymissopimuksen mukainen? (Ottaen huomioon no bail-out-sääntö)**

Omien varojen päätöksen ja elpymisvälineen perustana olevien säädösten (asetusten) perussopimusmukaisuus on EU-oikeudellinen kysymys, jonka ratkaisu kuuluu viime kädessä oikeudellisesti sitovalla tavalla EU-tuomioistuimelle. Tämä koskee myös asian arviointi perussopimuksen ns. no bail out -määräyksen kannalta. Todettakoon, että no bail out -määräyksen EU-oikeudellisen tulkinnan lähtökohtia tuo esiin EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisu asiassa C-370/12, Pringle, ks. erit. tuomion kohdat 129-147: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=A38236F3D39A93D8C16799127734AE18?text=&docid=130381&pageIndex=0&doclang=FI&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=269281

EU-oikeuden kannalta kysymys on eduskunnassa vireille olevassa omien varojen päätöksessä siitä, onko päätökselle ja siihen läheisesti liittyvälle elpymisvälineelle (tarkkaan ottaen sen perustana oleville säädöksille) osoitettavissa asianmukainen oikeusperusta perussopimuksista ja ovatko ne yleensä perussopimusten mukaisia.

Oma kantani on, että elpymisvälineen oikeusperusta on asianmukainen ja että omia varoja koskeva päätös ja elpymisväline (tarkemmin sanoen sen perustana olevat EU-säädökset) ovat muutenkin unionin perussopimusten mukaisia. Molemmat ovat muutoinkin valmisteltu ja hyväksytty unionin toimielin- ja päätöksentekojärjestelmän puitteissa perussopimusten mukaisissa menettelyissä. Viittaan kantani perusteluina paitsi komission myös neuvoston oikeuspalvelun lausuntoon elpymisvälineen oikeusperustasta ja perussopimusmukaisuudesta, samoin kuin heinäkuussa 2020 perustuslakivaliokunnalle ja suurelle valiokunnalle antamiini lausuntoihin neuvoston oikeuspalvelun lausunnosta ja yleensä elpymisvälineen perussopimusmukaisuudesta. On korostettava, että elpymisvälineen jatkovalmistelussa unionissa muun ohella huomioitiin oikeuspalvelun lausunnossa esitettyjä muutostarpeita.

Omien varojen päätöksen ja elpymisvälineen pätevyys (laillisuus) on siis perusteiltaan EU-oikeudellinen kysymys, jonka ratkaisussa viime kätinen toimivalta on unionin tuomioistuimella. Vain EU-tuomioistuin voi todeta päätöksen tai säädöksen pätemättömäksi ja kumota sen. Jäsenvaltioiden lukuun laskettavilla tahoilla ei ole, ei edes ylimmillä tuomioistuimilla, toimivaltaa katsoa, että EU-säädös tai päätös on pätemätön. Myöskään esimerkiksi eduskunnan perustuslakivaliokunnalla ei ole toimivaltaa tutkia EU-säädöksen tai päätöksen pätevyyttä ja kumota pätemättömäksi arvioimansa EU-säädös tai päätös.

Jos jonkin unionin säädöksen (asetus/direktiivi) tai päätöksen (esimerkiksi neuvoston tai komission päätös) oikeusperustan ja yleensä perussopimusmukaisuuden arvioidaan Suomessa olevan kyseenalainen, Suomella on oikeus nostaa kanne EU-tuomioistuimessa SEUT 263 artiklan mukaisesti ja tässä kanteessa esimerkiksi vaatia päätöksen tai säädöksen kumoamista puuttuvan toimivallan perusteella. Kanne on nostettava 2 kuukaudessa säädöksen tai päätöksen julkaisemisesta (tai voimaantulosta).

Hyväksymällä unionin liittymissopimuksen ja myöhemmin tehdyt perussopimusten muutokset sekä voimaansaattamalla ne valtiosääntönsä mukaisesti Suomi on sitoutunut sekä EU- ja kv. oikeudellisesti että valtiosääntöisesti siihen, että vain EU-tuomioistuimella on toimivalta todeta EU-säädös tai päätös pätemättömäksi.